

Lausuntoyhteenvedo hallituksen esitysluonnoksesta puoluelain muuttamisesta

1 Johdanto

Oikeusministeriössä laadittu luonnos hallituksen esitykseksi puoluelain 3 ja 9 e §:n muuttamiseksi oli lausuntokierroksella lausuntopalvelu.fi-palvelun kautta 3.2.–30.4.2020. Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi puoluelakia siten, että hakemuksen yhdistyksen rekisteröimisestä puolerekisteriin voisi jatkossa tehdä myös oikeusministeriön ylläpitämässä verkkopalvelussa. Samalla mahdollistettaisiin puolueen rekisteröimiseen vaadittavien kannatusilmoitusten kerääminen sähköisesti. Mahdollisuus tehdä hakemus ja kerätä kannatusilmoitukset paperilla säilyisi ennallaan. Jatkossa yhdistys voisi aloittaa kannatusilmoitusten keräämisen, kun oikeusministeriö olisi hyväksynyt muut rekisteröintihakemuksen liitteenä olevat asiakirjat. Kannatusilmoitusten keräämiseen käytettävissä olevaa aikaa ehdotetaan lyhennettäväksi vuodesta kuuteen kuukauteen. Kannatusilmoitusten määrää ei ehdoteta muutettavaksi. Lisäksi muutettaisiin muutoksenhakuun liittyvä lakiviittaus ajantasaiseksi.

Lausuntopyyntö lähetettiin 38 taholle, minkä lisäksi kuka tahansa saattoi antaa lausunnon lausuntopalvelu.fi-palvelussa. Lausunnon antoi 17 tahoa: Avoin puolue ry, Digi- ja väestötietovirasto (DVV), Feministinen puolue r.p., Kansallinen Kokoomus r.p., Liberaalipuolue - Vapaus valita r.p., Perussuomalaiset r.p., Pirkanmaan vaalipiirilautakunta, Suomen Keskusta r.p., Suomen Kommunistinen Puolue ry, Suomen Sosialidemokraattinen Puolue r. p. (SDP), tietosuojavaltuutettu, valtioneuvoston oikeuskansleri, Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV), valtiovarainministeriö, Varsinais-Suomen vaalipiirilautakunta, Vasemmistoliitto r.p. ja Vihreä liitto r.p.

Seuraavat tahot, joilta lausuntoa pyydettiin, eivät toimittaneet lausuntoa: Eduskunnan oikeusasiamies, Eduskuntatutkimuksen keskus, Eläinoikeuspuolue r.p., Helsingin

vaalipiirilautakunta, Kansalaispuolue r.p., Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta, Kommunistinen Työväenpuolue ry, Lainsäädännön arviointineuvosto, Liike Nyt r.p., ministeri Lauri Tarasti, Patentti- ja rekisterihallitus, Piraattipuolue r.p., Seitsemän tähden liike r.p., Sininen tulevaisuus r.p., Suomen Kansa Ensin r.p., Suomen Kristillisdemokraatit (KD), Suomen ruotsalainen kansanpuolue r.p., Suomen Sitoutumattomat ry, Tasapainon puolesta - IPU r.p., Uudenmaan vaalipiirilautakunta, Vaalitutkimuskonsortio ja Vaasan vaalipiirilautakunta.

2 Sähköinen puolueen rekisteröinti

Valtaosa lausunnonantajista kannatti puoluelain muuttamista siten, että puolueen perustamiseen tarvittavat kannatusilmoitukset voisi kerätä oikeusministeriön maksuttomassa verkkopalvelussa. Muutokseen suhtautuivat myönteisesti Avoin puolue ry, Feministinen puolue, Liberaalipuolue, valtioneuvoston oikeuskansleri, Perussuomalaiset, Pirkanmaan vaalipiirilautakunta, Keskusta, SDP, Vihreä liitto, VTV, valtiovarainministeriö ja Varsinais-Suomen vaalipiirilautakunta. Vasemmistoliitolla ei ollut huomautettavaa esitykseen.

Lausunnonantajat kiinnittivät huomiota siihen, että kannatusilmoitusten keräämiseen verkossa liittyvä vahva sähköinen tunnistaminen parantaisi puolueen perustamismenettelyn luotettavuutta ja vähentäisi hallinnollista taakkaa kannatusilmoitusten tarkastusvaiheessa. Muutoksella edistettäisiin palveluiden digitalisaatiota ja helpotettaisiin menettelyä kansalaisten näkökulmasta. Lausunnonantajat pitivät positiivisena, että mahdollisuus antaa kannatusilmoitus sähköisesti tarjoaisi monelle uuden tavan yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Lausunnonantajat pitivät yleisesti kuitenkin tärkeänä, että sähköisen keräämisen lisäksi voimassa olevan lain mukainen paperimenettely säilyy sähköisen menettelyn rinnalla.

Pirkanmaan vaalipiirilautakunnan mukaan sähköinen menettely antaa kannattajalle paperista menettelyä paremman mahdollisuuden tutustua kannattamaansa puolueeseen ja mahdollisuuden poliittiseen harkintaan. Vaalipiirilautakunnan näkemyksen mukaan sähköiseen menettelyyn tulisi ohjata ja mahdollisuuksien mukaan vähitellen kokonaan siirtyä.

VTV arvioi, että toteutuessaan muutos saattaa lisätä puolerekisterissä olevien puolueiden määrää ja siten myös VTV:n puolue- ja vaalirahoitusvalvonnan työmäärää. Tästä huolimatta VTV tukee kansalaisten yhteiskunnallista osallistumista helpottavia ja siten

demokratiaa edistäviä samoin kuin viranomaistehtävien tehokkaampaa hoitamista edistäviä muutoksia.

Kokoomus suhtautui lausunnossaan varauksellisesti hallituksen esitykseen puoluelain 3 §:n muuttamisesta esitetyllä tavalla. Kokoomus pitää mahdollista puoluekentän pirstoutumista Suomen poliittisen järjestelmän tehokkuuden kannalta ongelmallisena. Tämän huoleen perustuen tulisi Kokoomuksen mukaan arvioida uudelleen sähköisten kannattajailmoitusten puolueen perustamiseksi vaadittu määrä, mutta pitää kiinni kuuden kuukauden keräysajasta.

3 Kannatusilmoitusten määrä ja keräysaika

Esitysluonnoksessa ehdotetaan kannatusilmoitusten keräämiselle varatun ajan lyhentämistä puoleen vuoteen nykyisestä yhdestä vuodesta. Moni lausunnonantaja (Feministinen puolue, Kommunistinen puolue ry, valtioneuvoston oikeuskansleri, VTV, Vihreä liitto) kiinnitti huomiota siihen, että keräysajan lyhentäminen koskee myös paperimuotoisia keräyksiä, millä voi olla vaikutusta sellaisiin ryhmiin, jotka eivät ole tottuneet käyttämään digitaalisia palveluita. Lausunnonantajat arvioivat, että keräysajan lyhentäminen saattaisi heikentää esimerkiksi ikääntyneiden mahdollisuuksia muodostaa uusia puolueita ja kerätä tai antaa niille tukea. VTV toi lausunnossaan esiin, että muutoksella voi olla arvioitua suurempi vaikutus uusien poliittisten puolueiden perustamismahdollisuuksiin, koska kannattajakorttien kerääminen kasvotusten julkisella paikalla yhdistyksen edustajan toimesta on ollut keskeinen tapa kannattajien saamiseen yhdistyksen aktiivien ulkopuolelta. VTV:n arvion mukaan keräysajan lyhentämisellä voi olla yhteiskunnallisia osallistumismahdollisuuksia ainakin jonkin verran heikentävä vaikutus. Valtioneuvoston oikeuskansleri piti tarpeellisena arvioida esityksen perusteluissa tarkemmin määräjän lyhenemisen merkitystä erilaisille kansalaisryhmille.

Suomen kommunistinen puolue ry:n mukaan lyhyempi keräysaika pakottaisi puolueet laskelmoimaan nykyistä enemmän sillä, mihin aikaan vuodesta keräys olisi mahdollista aloittaa, jotta pystytään hyödyntämään esimerkiksi merkittävät yleisötapahtumat. Suomen kommunistinen puolue ry:n mukaan keräysajan lyhentäminen suosii uusia puolueita, joilla on mahdollisuus panostaa varoja markkinointiin ja täten tavoittaa merkittäviä määriä ihmisiä.

Keräysajan lyhentämistä kuuteen kuukauteen pitivät perusteltuna Pirkanmaan vaalipiirilautakunta, Perussuomalaiset, SDP ja valtiovarainministeriö. SDP piti keräysajan lyhen-

tämistä perusteltuna, koska sähköinen asiointi nopeuttaa ja helpottaa kannatusilmoitusten keräämistä. SDP oli sitä mieltä, että sähköisen asioinnin mahdollistamisen ja keräysajan lyhentämisen yhteisvaikutuksena voidaan pitää sitä, että puolueen perustaminen kuitenkin helpottuu nykyisestä, eikä muutos siten vaikeuta kannattajamäärän saavuttamista. SDP toteaa lausunnossaan, että keräysajan lyhentämisen perusteluista olisi hyvä täydentää esimerkiksi vetoamalla siihen, että kynnys puolueen perustamiseksi ei saa myöskään olla liian matala.

Myös Keskusta piti kannatusilmoitusten keräämiseen käytetyn ajan lyhentäminen puolueen vuoteen perusteltuna, jos puolueen perustamiseksi vaadittujen kannatusilmoitusten määrä pidetään entisellään (5000) ja samalla mahdollistetaan niiden sähköinen kerääminen. Keskustan mielestä vaadittujen kannatusilmoitusten määrän korottamista 5000:sta ylöspäin on voitava myös tarkastella.

Esitysluonnokseen sisältynyttä 5000 kannattajan vaatimusta pitivät sopivana Avoin puolue ry, Feministinen puolue, Liberaalipuolue, SDP, Vasemmistoliitto, ja VTV. Perussuomalaiset toteaa lausunnossaan, että mikäli päädytään nostamaan maltillisesti kannatusilmoitusten määrää, keräysaika tulisi pidentää takaisin vuoteen.

Vihreä liitto toteaa lausunnossaan, että kannatusilmoitusten keräämiseen käytettävissä olevaa aikaa ei tulisi lyhentää eikä vaadittujen kannatusilmoitusten rajaa ainakaan nostaa. Mikäli vaadittujen kannatusilmoitusten rajaa päädyttäisiin kuitenkin korottamaan, tulisi Vihreän liiton mukaan kannatusilmoitusten keräämisen aikarajan lyhentämisestä luopua. Vihreä liitto toteaa lausunnossaan, että avoimeen demokratiaan kuuluu elimellisesti mahdollisuus perustaa uusia puolueita. Nykyisellään kannatusilmoitusten keräämisen tekninen raskaus muodostuu määrääjain uusien puolueiden toiminnan vakiinnuttamisen hidasteeksi, elleivät nämä ole jo saaneet läpi kansanedustajia tai ylittäneet 2 % kansallisen ääniosuuden rajaa. Vihreä liitto pitää toivottavana, että nykyisellään kannatusilmoitusten keräämiseen käytettyä aikaa ja muita resursseja voidaan puolueiksi pyrkivissä yhdistyksissä käyttää pikemminkin puolueen yleisohjelman ja muiden sisältöjen kehittämiseen. Vihreä liitto pitää ongelmallisena esitysluonnokseen sisältyvää rinnastusta kansalaisaloitteiden kuuden kuukauden keräysaikaan ja korkeampaan kannattajarajaan.

Kokoomus katsoo, että 5000 äänioikeutetun kannattajailmoituksen määrä on liian alhainen ja esittää, että vaadittua kannattajailmoitusten määrää nostettaisiin sähköisen keräysmahdollisuuden myötä. Lausunnon mukaan hyvä vertailukohta olisi esimerkiksi kansalaisaloitteen käsittelyn edellyttämä 50 000 vahvasti tunnistetun allekirjoittajan määrä,

tietty prosentuaalinen osuus yli 15 vuotta täyttäneistä kansalaisista kuten Suomen kuntalaisaloitteessa tai Tanskan esimerkin mukainen prosentuaalinen osuus edellisissä vaaleissa annetuista äänistä, jonka verran kannattajailmoituksia tulisi kerätä.

Pirkanmaan vaalipiirilautakunnan mukaan vaadittavien kannatusilmoitusten määrää voisi vähentää 5000:sta, jos menettelyssä päästäisiin täyteen sähköisyyteen. Vaalipiirilautakunnan mukaan vahvan sähköisen tunnistautumisen kautta annettu kannatusilmoitus poistaa riskin vääristä kannattajista ja kannatusilmoitusten takana on todennäköisesti nykyistä huolellisempaa harkintaa.

4 Rekisteröimismenettely

Esitysluonnoksen mukaan kannatusilmoitusten keräämisen voisi aloittaa, kun oikeusministeriö on hyväksynyt rekisteröintihakemuksen liitteet 1-3 (yhdistysrekisteriote, yhdistyksen voimassaolevat säännöt sekä yleisohjelma). Pirkanmaan vaalipiirilautakunnan mukaan kannatusilmoitusten kerääjän kannalta voi olla ongelmallista, että keräyksen tarkka ajankohta riippuu vaikeasti arvioitavasta viranomaispäätöksestä. Vaalipiirilautakunnan mukaan hakemuksen tekijällä tulisi olla etukäteen tiedossa tai ainakin hyvin enustettavissa, milloin hän voi lähteä keräämään kannatusilmoituksia ja markkinoimaan tulevaa puoluettaan. Tämä voitaisiin järjestää määräämällä enimmäiskäsittelyajan rekisteröintihakemuksen ensimmäiselle vaiheelle.

Pirkanmaan vaalipiirilautakunta esitti lausunnossaan, että perusteluissa kuvattua puolueen rekisteröintimenettelyä tulisi selostaa kattavammin pykälätekstissä. Lisäksi toivottiin, että 3 §:ää selkiytettäisiin ja siitä tehtäisiin mahdollisimman samankaltainen kansalaisaloittelain kanssa. Lausunnon mukaan sääntelyn jakaminen useampaan pykälään voisi tuoda toivottua selkeyttä. Vaalipiirilautakunta esitti lausunnossaan myös, että kannatusilmoitusten julkisuutta koskeva säännös muotoiltaisiin väärinkäsitysten välttämiseksi seuraavasti: ”Kannatusilmoitusten tiedot ovat julkisia, kun yhdistys on rekisteröity puolueeksi”. Näin olisi yksiselitteisesti ilmaistu se, että kannatusilmoitusten tiedot eivät tule julkisiksi, jos puolue ei onnistu keräämään vaadittua määrää kannatusilmoituksia.

5 Kannatusilmoitusten tarkastustehtävän siirtäminen DVV:lle

Esitysluonnoksen mukaan kannatusilmoitusten tarkastustehtävät siirrettäisiin oikeusministeriöltä DVV:lle. DVV toteaa lausunnossaan, että uusi tehtävä soveltuu sen hoidetta-

vaksi, olettaen, että uudessa tehtävässä voidaan hyödyntää DVV:lle jo kuuluvan kansalaisaloitteiden kannatusilmoitusten tarkastustehtävän menettelyjä. Tässä tapauksessa uudesta tehtävästä ei aiheudu ns. perustamiskustannuksia.

DVV toteaa, että kansalaisaloitteiden tapaan myös puolueräkisteröinnin kannatusilmoitusten tarkistamisesta aiheutuisi virkatyön lisäksi tyypillisesti myös pieni, tarkastuseräkohtainen kuluerä. Tarkka summa riippuu erityisesti tarkastettavien paperisten kannatusilmoitusten määrästä. Korkeimmillaan, 5000 tarkastettavan paperisen kannatusilmoituksen tapauksessa yhden tarkistuksen hinta voisi olla suuruusluokaltaan joitain tuhansia euroja, mutta mikäli sähköisten ilmoitusten osuus muodostuisi jatkossa suureksi, tyypillinen kustannus jäisi alle tuhannen euron.

Valtiovarainministeriö toteaa lausunnossaan, että se ei luonnoksen perusteella pidä perusteltuna, että kannatusilmoitusten tarkastustehtävä sellaisenaan siirretään DVV:lle. Lausunnon mukaan esityksessä ei tuoda esille, mitä käytännössä tarkoittaa kannatusilmoitusten tarkastaminen, kun prosessi on kokonaisuudessaan sähköinen. Kannatusilmoituksen antaminen tulisi suunnitella ja toteuttaa siten, ettei jo kertaalleen varmistettua henkilön oikeutta allekirjoittaa digitaalista kannatusilmoitusta tarvitse erikseen tarkastaa uudelleen. Valtiovarainministeriö ei näe myöskään paperisten kannatusilmoitusten tarkastustehtävän siirtoa DVV:lle perusteltuna. Esityksessä tulisi perustella perusteellisemmin ehdotettu tehtäväjako.

6 Digitalisaatio

Valtiovarainministeriö kiinnittää lausunnossaan huomiota digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) velvoitteisiin, joiden johdosta viranomaisella on velvollisuutta ottaa huomioon muiden viranomaisten jo tarjoamat digitaaliset palvelut ja kehittämään digitaalisia palvelujaan käytössä olevien muiden digitaalisten palvelujen kanssa saumattomasti toimiviksi ja eheiksi palvelukokonaisuuksiksi. Valtiovarainministeriö nostaa esiin myös kysy tietoa vain kerran -periaatteen ja ehdottaa, että puolueräkisteriin tehtävään hakemukseen tarvittavien yhdistysrekisteritietojen uudelleen täyttämisen vaatimus tulisi arvioida uudelleen ja selvittää mahdollisuudet hyödyntää viranomaisten tietojärjestelmien välistä tiedonsiirtomahdollisuutta.

7 Tietosuoja ja tietoturva

Useampi lausunnonantaja kiinnitti huomiota henkilötietoihin liittyvän sääntelyn tarkennustarpeisiin. Tietosuojavaltuutettu totesi lausunnossaan, että esityksen jatkovalmistelussa olisi syytä esittää asiaan liittyvän henkilötietojen käsittelyn suhde muuhunkin kuin

vain julkisuuslain 24§:n 32 kohtaan. Oikeuskansleri ja Pirkanmaan vaalipiirilautakunta totesivat, että ehdotuksessa tulisi määritellä tarkemmin kannatusilmoitukseen sisältyvät henkilötiedot. Oikeuskansleri toteaa myös, että lakiehdotuksessa olisi myös tarpeen nimetä henkilötietojen rekisterinpitäjä.

Ehdotetun puoluelain 3 §:n 4 momentin mukaan kannatusilmoitukset hävitettäisiin yhden vuoden kuluttua oikeusministeriön päätöksestä. Julkisuuslain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 32 kohdan mukaan tiedot henkilön osallistumisesta poliittisen puolueen perustamiseen ja rekisteröintiin ovat julkisia. Oikeuskansleri toteaa lausunnossaan, että julkisten asiakirjojen hävittämisestä ei yleensä säädetä nimenomaisesti, vaan pääsääntönä on, että julkiset asiakirjat säilytetään julkisuusperiaatteen toteutumisen edellyttävällä tavalla. Jatkovalmistelussa olisi lausunnon mukaan hyvä selvittää, onko asiakirjojen hävittämisvelvollisuus vain vuoden kuluttua ministeriön päätöksestä asianmukainen. Oikeuskansleri toteaa, että punninnassa on tarpeen ottaa huomioon sekä henkilötietojen suojan että julkisuusperiaatteen toteutuminen.

Tietoturvasta huolehtiminen nousi esiin myös useassa lausunnossa. Tietosuojavaltuutettu totesi, että esitystä olisi hyvä täsmentää myös kuvauksella siitä, miten kannatusilmoitusten keräämisessä käytettävä verkkopalvelu on tunnistettavissa ja sen tietoturvasta on huolehdittu muun ohella siten, etteivät kannatusilmoituksia jättävät henkilöt esimerkiksi tunnistaudu väärille, huijaussivuille. Oikeuskansleri toteaa, että lakiehdotuksessa ei aseteta tarkempia teknisiä vaatimuksia oikeusministeriön ylläpitämälle verkkopalvelulle ja sen tietoturvalle toisin kuin kansalaisaloitelaisissa (12/2012). Oikeuskanslerin mukaan lakiehdotuksen perusteluissa olisi hyvä viitata lakiin digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (306/2019) ja lakiin julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019), jotka sääntelevät viranomaisessa noudatettavaa tietoturvaa tarpeellisilta osin.

Kokoomuksen lausunnossa korostetaan kyberturvallisuushkien huomioimista jo palveluiden suunnitteluvaiheessa. Lausunnon mukaan järjestelmä on kyettävä suojaamaan vahvasti ulkopuoliselta väärinkäytöltä kuten hakkeroinnilta ja kybervakoilulta. On myös varmistuttava sähköisten kannattajailmoitusten tallennuksen luotettavuudesta, ettei tietoa häviä tai sitä manipuloida. Kokoomus korostaa, että on tärkeä ennakoida tilanteet, jossa väitetään, että annettu kannattajailmoitus on jäänyt rekisteröitymättä, kannattajailmoitus on rekisteröity väärän sisältöisenä tai kannattajailmoituksen on antanut eri ihminen kuin rekisteröitynyt henkilö.

8 Valitsijayhdistykset

Lausunnonantajia pyydettiin ottamaan kantaa siihen, tulisiko vastaava sähköinen kannatustenilmaisu ulottaa myös vaalien valitsijayhdistysten perustamiseen. Tarvittavat vaalilain (714/1998) muutokset tehtäisiin myöhemmin. Lausunnonantajia pyydettiin alustavasti arvioimaan myös valitsijayhdistysten kannattajamäärien soveltuvuutta sähköisen menettelyn jälkeen. Tällä hetkellä vaalilain mukaan eduskuntavaaleissa valitsijayhdistyksen perustamiseksi tarvitaan vähintään 100 vaalipiirissä äänioikeutettua kannattajaa ja kuntavaaleissa vähintään 10 kunnassa äänioikeutettua kannattajaa sekä europarlamenttivaaleissa vähintään 2000 äänioikeutettua kannattajaa. Presidentinvaalin valitsijayhdistyksen kannattajamäärävaatimus on 20 000 äänioikeutettua ja siitä säädetään perustuslain 54 §:n 3 momentissa.

Feministinen puolue, Kokoomus, Keskusta, Liberaalipuolue, Pirkanmaan vaalipiirilautakunta, SDP, Suomen kommunistinen puolue ry, valtiovarainministeriö, Varsinais-Suomen vaalipiirilautakunta ja Vihreä liitto suhtautuvat myönteisesti siihen, että valitsijayhdistysten perustaminen olisi mahdollista sähköisen palvelun kautta.

Liberaalipuolue, Suomen kommunistinen puolue ry ja Vihreä liitto eivät näe tarvetta kasvattaa valitsijayhdistysten jäsenmäärävaatimuksia. SDP:n mukaan esitysluonnokseen sisältyvien muutosten vaikutuksia olisi syytä seurata ennen hankkeen jatkamista. SDP:n lausunnon mukaan nykyisiä kannattajamäärävaatimuksia ei ole syytä muuttaa ainakaan alaspäin. Feministisen puolueen mukaan valitsijayhdistysten kannattajamäärävaatimusten tulisi pysyä nykyisellä tasolla lukuun ottamatta presidentinvaalin 20 000 kannattajan vaatimusta, jota voi pitää tarpeettoman suurena.

Kokoomus esittää harkittavaksi, että kaikkien valitsijayhdistysten perustaminen ja kannattajailmoitusten kerääminen tapahtuisi yhdessä oikeusministeriön ylläpitämässä verkopalvelussa, joka edellyttäisi vahvaa tunnistautumista kannattajalta. Kokoomuksen mukaan valitsijayhdistyksen perustamiseksi tarvittavaa kannattajailmoitusten määrää ja sähköisen palvelun perustamista tulisi arvioida suhteessa huoliin poliittisen järjestelmän tehokkuudesta ja digitalisoitavan demokratian luotettavuudesta. Keskusta esittää, että vaadittujen kannattajien määrää on syytä tarkastella samalla, kun sitä tehdään puolueiden osalta.

Valtiovarainministeriön mukaan tarvittavien kannatustenilmaisuksen lukumäärän pitäminen ennallaan voi olla perusteltua muutaman vuoden ajan lain voimaantulosta, mutta tarvittavien kannatustenilmaisuksen lukumääriä tulisi arvioida aina vaalien jälkeen. Valtiovarainministeriön mukaan kiinteät lukumäärärajat eivät välttämättä ole toimivin ratkaisu

ja voi asettaa ehdokkaaksi haluavia henkilöitä hyvin eri arvoiseen asemaan kotikunnasta riippuen. Mahdollisessa jatkoehdotuksessa tulisikin arvioida esimerkiksi mahdollisuutta valitsijayhdistyksen perustamiseksi tarvittavien kannatustenilmaisujen lukumäärän sitomista suhteellisesti ehdokkaan kotikunnan äänioikeutettujen lukumäärään.

Pirkanmaan vaalipiirilautakunta pitää valitsijayhdistysten kannattajamäärävaatimuksia sopivana, lukuun ottamatta kuntavaaleja, joissa kannattajien määrän suhteuttamista kunnan asukaslukuun voisi pitää perusteltuna.

Varsinais-Suomen vaalipiirilautakunta pitää mahdollisena, että eduskuntavaalien ja kuntavaalien valitsijayhdistyksen perustajajäsenten määrää on tarkasteltava uudelleen, mutta ei tulisi kuitenkaan kohtuuttomasti vaikeuttaa valitsijayhdistysten perustamista sellaisissa tilanteissa, joissa sähköistä menettelyä ei käytetä. Varsinais-Suomen vaalipiirilautakunta nostaa esiin tilanteet, joissa sama henkilö on liittynyt jäseneksi kahteen valitsijayhdistykseen. Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 32 kohdan nojalla perustamisasiakirjat ovat julkisia, mutta kyseisen lain 7 §:n mukaan lähtökohtaisesti vasta siinä vaiheessa, kun ne ovat saapuneet kyseiselle viranomaiselle. Lausunnossa arvioidaan, että vielä perustajajäsenyyksien keräämisvaiheessa eli ennen niiden antamista vaalilain 121, 132 tai 152 §:n mukaisesti ehdokasasetteluviranomaiselle ei vaaliasiamiehelle ei voida antaa sähköisellä järjestelmällä tietoa siitä, että perustajajäsen on liittynyt perustajajäseneksi johonkin toiseenkin valitsijayhdistykseen. Vaalipiirilautakunnan mukaan liittymismahdollisuutta useampaan valitsijayhdistykseen ei voine kyseisessä vaiheessa myöskään estää, korkeintaan sisällyttää järjestelmään liittymisvaiheessa näkyvä huomautus, että henkilö on jo liittynyt perustajajäseneksi toiseen valitsijayhdistykseen.

VTV ei näe estettä sähköisten kannatustenilmaisujen mahdollistamiselle. Lausunnossa todetaan, että toteutuessaan suunniteltu muutos helpottaisi valitsijayhdistyksen perustamista jonkin verran ja voisi ehkä johtaa eri vaaleihin asetettavien ehdokkaiden määrän kasvuun. Tämä voisi johtaa presidentinvaaleissa ilmoitusvelvollisten määrän kasvuun sekä muissa vaaleissa ennakoilmoituksen jättämiseen oikeutettujen määrän kasvuun, jolloin sillä olisi pieni vaalirahoitusvalvontaan liittyvää työtä lisäävä vaikutus tarkastusvirastossa.

9 Muut asiat

Valtioneuvoston oikeuskansleri totesi lausunnossaan, että esitysluonnoksen säätämistäjärjestysperusteluja olisi tarpeen vielä täydentää.

SDP ja Kokoomus nostavat lausunnoissaan esiin puolerekisteriin merkittävän yhdistyksen säännöille asetettujen vaatimusten merkityksen. SDP korostaa, että nykyisen lainsäädännön vaatimuksista liittyen siihen, että puolerekisteriin merkittävän yhdistyksen säännöistä on käytävä ilmi, että sen päätöksenteossa ja toiminnassa noudatetaan kansanvaltaisia periaatteita, on pidettävä kiinni. Lausunnossa todetaan, että oikeusministeriön on myös kiinnitettävä tarkkaa huomiota rekisteröintihakemuksen liitteenä oleviin asiakirjoihin ennen niiden hyväksymistä ja keräysluvan antamista. Kokoomus lausuu toivoneensa, että esitys olisi sisältänyt enemmän pohdintaa siitä, mitkä mahdollisuudet oikeusministeriöllä on arvioida, kuinka hyvin perustettavana olevan puolueen säännöt ja muut asiakirjat, kuten puolueohjelma, tukevat suomalaisen yhteiskunnan peruspilareita kuten kansanvaltaisuutta, oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksien toteutumista.

Avoin puolue ry ja Suomen kommunistinen puolue ry esittävät lausunnoissaan, että koronavirusepidemian aiheuttaman poikkeustilanteen ja siihen liittyvien rajoitustoimien vaikutukset puolueen perustamismahdollisuuksiin tulisi huomioida. Lausunnoissa ehdotetaan, että mahdollisuus kerätä kannatusilmoituksia sähköisesti otettaisiin välittömästi käyttöön, ja lakiehdotusta muutettaisiin niin, että myös aiemmin palvelulla aikarajojen sisällä kerätyt kortit otetaan huomioon lain tullessa voimaan. Avoin puolue ry toteaa, että tilanne on erityisen ongelmallinen sen vuoksi, että kuntavaalit järjestetään keväällä 2021, ja moni yhdistys haluaisi osallistua niihin puolueena.

Suomen kommunistinen puolue ry:n lausunnon mukaan nykyisen vaalilainsäädännön suurin ongelma valitsijayhdistysten osalta on nykyään se, että ne eivät voi solmia vaaliliittoja puolueiden kanssa. Nykyinen järjestelmä vaikeuttaa lausunnon mukaan valitsijayhdistysten ja niiden kautta vaikuttavien kansalaisten demokraattisten oikeuksien toteutumista.

Feministinen puolue toteaa lausunnossaan, että puoluelain tarkastelun yhteydessä olisi hyvä tarkastella myös määräyksiä puolueiden valtionavustuksen jakamisesta. Nykyisellään määräykset puoluetuen kohdentamisesta vahvistavat lausunnon mukaan epäsuhtaisesti eduskuntapuolueiden asemaa suhteessa eduskunnan ulkopuolisiin puolueisiin, mikä heikentää puolueiden yhtäläisiä vaikuttamismahdollisuuksia.

LIITTEET

Lausunnot